

Magdalena Jeziorna
Jerzy Krzywaźnia

*Świątynia pełna
znaków
– przewodnik po
kościół
w Kraszewicach*

ROJÓW 2025

Zdjęcie na okładce:
Widok nawy głównej kościoła

Wstęp

10 maja każdego roku obchodzona jest rocznica konsekracji kościoła parafialnego pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Kraszewicach.

W 2025 oddajemy w ręce Czytelników pierwszy przewodnik po jego zabytkach – publikację, która ma na celu przybliżenie historii świątyni, jej bogatego wystroju oraz unikatowych elementów architektonicznych i artystycznych.

Przewodnik ten, pierwotnie dostępny w formie strony na blogu, został opracowany w 2020 r. z myślą o popularyzacji dziedzictwa kultury sakralnej regionu oraz celach edukacyjnych.

Autorką fotografii i współtwórczynią koncepcji jest pani Magdalena Jeziorna, której znakomite zdjęcia doskonale oddają piękno i detale neogotyckiego wnętrza. Towarzyszą im rzeczowe opisy oraz ciekawostki, które z pewnością zainteresują zarówno miłośników architektury, jak i lokalnej historii.

Kościół w Kraszewicach to obiekt neogotycki, wyróżniający się starannie zachowanym detalem architektonicznym oraz bogatymi polichromiami zdobiącymi sklepienia i ściany prezbiterium, nawy głównej oraz Kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej. Większość wyposażenia również utrzymana jest w stylu neogotyckim – obejmuje m.in. chrzcielnicę, ambonę, prospekt organowy, konfesjonały, ołtarz boczny pw. Matki Boskiej Częstochowskiej oraz ołtarz główny.

Z wcześniejszego, drewnianego kościoła zachowały się cenne zabytki: barokowo-klasycystyczny ołtarz boczny pw. Aniołów Stróżów z elementami rokoka, barokowa Pieta oraz rzeźba św. Stanisława Biskupa.

Zachęcamy do lektury i odwiedzenia świątyni. Jeśli uznacie Państwo ten przewodnik za wartościowy, prosimy o jego udostępnienie wszystkim zainteresowanym dziedzictwem kultury i sztuki sakralnej.

Źródła wykorzystane przy opracowaniu przewodnika

Przy tworzeniu niniejszego przewodnika korzystano z następujących źródeł:

1. Wypis z dokumentacji konserwatorskiej z 2007 roku, autorstwa pana Stanisława Małyszko.
2. Artykuły pana Stanisława Jeziornego: *Zabytkowe wnętrze kościoła w Kraszewicach* oraz *Skrócony opis dziejów kościoła w Kraszewicach*
3. Opis symboliki figur ewangelistów, dostępny na portalu Deon.pl: Czy wiesz, co oznaczają tajemnicze symbole czterech ewangelistów?[3]
4. Opis zabytkowych organów zamieszczony na stronie tygodnika „Opiekun”[4]
5. Ciekawostki i informacje historyczne udostępniane przez ks. Mateusza Kołodziejskiego na profilu Facebook parafii.

Widok ołtarza głównego

[1] Szkice historyczne - Jerzy Krzywaźnia: *Zabytkowe wnętrze kościoła w Kraszewicach* (dostęp na 26.04.2025)

[2] opis_kosciola.pdf (dostęp na 26.04.2025)

[3] <https://deon.pl/wiara/duchowosc/czy-wiesz-co-oznaczaja-tajemnicze-symbole-czterech-ewangelistow,455339> (dostęp na 26.04.2025)

[4] <https://www.opiekun.kalisz.pl/zabytkowe-organy> (dostęp na 26.04.2025)

Historia trzech kościołów w Kraszewicach

Historia życia religijnego w Kraszewicach sięga końca XVI wieku, kiedy to kuźnik Wojciech Roztoga z pomocą miejscowych kmieci wybudował pierwszy kościół – drewniany. Choć miejscowość należała wtedy do parafii Giżyce, mieszkańcy uzyskali najprawdopodobniej zgodę z dekanatu kaliskiego na stworzenie lokalnej świątyni. Wzmianka z 1602 roku potwierdza istnienie kościoła w Kraszewicach, mimo formalnej przynależności do parafii giżyckiej.

Dla utrzymania duszpasterstwa zatrudniono kapłana, któremu nadano jedną włókę ziemi, łąki, ogrody i zapewniono wsparcie materialne w naturze i pieniądzu. Choć formalnie nie była to jeszcze parafia, funkcjonowała jako niezależna wspólnota religijna – na tyle skutecznie, że w 1641 roku mieszkańcy wystąpili z prośbą do prymasa Macieja Łubieńskiego o wyłączenie z parafii Giżyce. Sprawa nabrała biegu dopiero po jego śmierci, gdy urząd objął prymas Andrzej Leszczyński. W 1654 roku wydał dekret ustanawiający w Kraszewicach wieczysty wikariat. Oznaczało to, że tutejszy wikariusz miał prawa zbliżone do proboszcza, choć był formalnie nominowany przez proboszcza z Giżyc.

W 1671 roku sufragan kijowski konsekrował kraszewicki kościół pod wezwaniem św. Katarzyny. W kolejnych latach powstały budynki mieszkalne dla księdza oraz szpital. Od tego momentu Kraszewice stały się centrum duchowym dla szerokiego obszaru – od Renty aż po granice dzisiejszego powiatu ostrzeszowskiego.

W 1787 roku podjęto decyzję o budowie nowego drewnianego kościoła na miejscu starego. Dzięki staraniom księży Jana i Antoniego Wrońskich oraz wsparciu księcia Radziwiłła, 28 kwietnia 1787 roku położono kamień węgielny pod nową świątynię. Kościół ten służył coraz liczniejszej wspólnotie wiernych – w 1790 roku parafia liczyła już 2205 osób z Kraszewic, Czajkowa, Kuźnicy Grabowskiej, Gluszyny (obecnie Salamony i Muchy) oraz okolicznych wsi. Dla porównania – parafia Giżyce liczyła wówczas tylko 1144 wiernych.

Po rozbiorach Polski Kraszewice znalazły się w zaborze rosyjskim, a dobra królewskie przeszły w ręce prywatne – w tym przypadku księcia Radziwiłła. W 1866 roku, na fali regulacji struktur kościelnych w Cesarstwie Rosyjskim, diecezja kujawsko-kaliska podjęła decyzję o przekształceniu wieczystych wikariatów w samodzielne parafie. 21 stycznia 1867 roku Kraszewice uzyskały status pełnoprawnej parafii.

Po rozbiorach Polski Kraszewice znalazły się w zaborze rosyjskim, a dobra królewskie przeszły w ręce prywatne – w tym przypadku księcia Radziwiłła. W 1866 roku, na fali regulacji struktur kościelnych w Cesarstwie Rosyjskim, diecezja kujawsko-kaliska podjęła decyzję o przekształceniu wieczystych wikariatów w samodzielne parafie. 21 stycznia 1867 roku Kraszewice uzyskały status pełnoprawnej parafii. Przydzielono również drugiego kapłana – wikariusza, którym został ks. Klemens Brzozowski. Jednocześnie dokonano zmian terytorialnych – wsie Skrzynki, Zawady, Kopecz, Dębicze i Kiełpin wróciły do parafii Giżyce, a Brzeziny przyłączono do Węglewic. Mimo to, nowo powstała parafia Kraszewice liczyła około 6100 wiernych.

Pod koniec XIX wieku pojawiła się potrzeba budowy nowego, trzeciego już kościoła – głównie ze względu na wzrost liczby parafian oraz duże odległości, które musieli pokonywać mieszkańcy niektórych wsi. Początkowo planowano wzniesienie świątyni w Kuźnicy Grabowskiej, w okolicy dzisiejszego obelisku powstania styczniowego. W Salamonach wypalono cegłę, którą zaczęto przewozić na plac budowy. Pomysł jednak nie przypadł do gustu mieszkańcom Kraszewic (którzy chcieli kontynuować tradycję budowy na dawnym miejscu) ani Czajkowa (dla których zmiana lokalizacji nie była znaczącym ułatwieniem).

Dodatkowo sprzeciw zgłosił ówczesny proboszcz ks. Piotr Kobyliński, który był przeciwny budowie na działce przekazanej przez miejscowego Żyda – Jakuba Engelemana. Jego stanowcze hasło: „Nie pozwólcie na żydowskim budować” stało się przedmiotem lokalnego sporu. Ostatecznie cegłę przewieziono z powrotem do Kraszewic, a nowy kościół postanowiono wznieść na dotychczasowym miejscu. Świątynię zaprojektował warszawski architekt Chrzanowski w stylu neogotyckim. Ks. Kobyliński doprowadził budowę do stanu surowego, jednak z powodu konfliktów opuścił parafię w 1887 roku i przeniósł się do Godzieszy. Kolejnym proboszczem parafii został ks. Piotr Gutman, który doprowadził budowę nowego kościoła do końca. Uroczysta konsekracja świątyni miała miejsce w 1906 roku, a jej patronami zostali święci Piotr i Paweł. Ks. Gutman zmarł 4 stycznia 1907 roku i został pochowany na cmentarzu w Kraszewicach.

W latach 1907–1922 funkcję proboszcza pełnił ks. Władysław Gumiński. Za jego kadencji zainstalowano nowe organy, ukończono wystrój wnętrza oraz wykonano polichromię kościoła. Ponadto zadbał o ogrodzenie cmentarza parafialnego.^[1]

[1] Opracowanie oparto na tekście p. Stanisława Jeziornego

Wmurowanie kamienia węgielnego pod obecny kościół
w Kraszewicach (1882)

W Kraszewicach przez kilka stuleci powstały trzy kolejne świątynie – każda stanowiąca odpowiedź na potrzeby duchowe i społeczne mieszkańców oraz świadectwo ich zaangażowania w życie wspólnoty. Drewniane kościoły z końca XVI wieku i 1787 roku oraz obecny, neogotycki kościół z końca XIX wieku tworzą wspólnie bogatą i unikalną historię lokalnego Kościoła. W dniu 20 czerwca 1882 roku odbyło się uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego pod obecny kościół parafialny. Aktu poświęcenia dokonał ksiądz Leopold Wałowski w obecności księdza Piotra Kobylińskiego oraz licznie zgromadzonych parafian. Na pamiątkę tego wydarzenia zachowała się do dziś okolicznościowa tablica. Budowa świątyni trwała 24 lata. Zwieńczeniem tych wysiłków była konsekracja kościoła, której 10 maja 1906 roku dokonał biskup diecezji kujawsko-kaliskiej Stanisław Zdzitowiecki. Wśród budowniczych obecnego kościoła należy wymienić księdza Piotra Kobylińskiego, księdza Piotra Gutmana oraz księdza Władysława Gumińskiego. Dzisiejszy kościół jest prawdopodobnie trzecią świątynią w historii Kraszewic.

Kamień węgielny kościoła w Kraszewicach z 1882 roku

Rozdział II

Ołtarz Główny

Marmurowy ołtarz główny w kościele parafialnym w Kraszewicach, trójkondygnacyjny, z dekoracyjnymi bramkami i utrzymany w stylu neogotyckim, pochodzi z drugiej dekady XX wieku.

W jego centralnej części znajduje się tabernakulum, a powyżej umieszczono rzeźby patronów parafii – św. Piotra i św. Pawła – oraz obraz przedstawiający Najświętsze Serce Pana Jezusa.

Kościół został wyposażony w trzy nowe ołtarze – główny i dwa boczne – wykonane z marmuru włoskiego i tyrolskiego, zgodnie z założeniami stylu gotyckiego. Ich realizację powierzono renomowanej fabryce wyrobów rzeźbiarsko-kamieniarskich braci Ginter w Kaliszu.

Mimo wielu trudności, proboszcz parafii, ks. Piotr Gutman, z pełnym zaangażowaniem kontynuował prace wykończeniowe, mając nadzieję na rychłe zakończenie budowy i powstanie świątyni, która mogłaby konkurować z najpiękniejszymi kościołami większych miast[1].

[1] N. C., Kościół w Kraszewicach, „Gazeta Kaliska informacyjno-anonsowa”, rok 4, nr 10, 1892, s. 3.

Rozdział III

Ołtarz boczny I

W prawej nawie kościoła parafialnego, w ołtarzu pod wezwaniem Aniołów Stróżów, znajduje się barokowo-klasycystyczny ołtarz z około 1790 roku.

Jest to jednoosiowa, trójkondygnacyjna konstrukcja architektoniczna, wykonana z drewna polichromowanego. Ołtarz ten pochodzi z wyposażenia dawnego, drewnianego kościoła.

W jego centralnej części umieszczono barokowy obraz Aniołów Stróżów, ozdobiony metalową sukienką. Obraz ten zasuwany jest innym – również barokowym – przedstawiającym św. Michała Archaniola. Ten drugi obraz, wykonany techniką olejną na płótnie, datowany jest na pierwszą połowę XVIII wieku.

W zwieńczeniu ołtarza znajduje się obraz św. Barbary, również barokowy, datowany na drugą połowę XVIII wieku (olej na płótnie).
W 2023 przeprowadzono jego renowację

Tabernakulum ołtarza rokokowe. Drewno polichromowane

Przed i po renowacji obraz św. Barbary

Rozdział IV

Ołtarz boczny II

W lewej nawie kościoła, w kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej, znajduje się neogotycki ołtarz boczny, datowany na przełom XIX i XX wieku. Wykonany z drewna polichromowanego, utrzymany jest w stylistyce charakterystycznej dla neogotyku.

W jego retabulum umieszczono barokowy obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, który zasuwany jest obrazem św. Antoniego. Po bokach znajdują się rzeźby świętych: po lewej stronie św. Stanisława Kostki, a po prawej św. Kazimierza.

Tabernakulum ołtarza bocznego neogotyckie z przełomu XIX i XX wieku.

U podstawy ołtarza znajduje się neogotycka predella z końca XIX wieku, wykonana z drewna polichromowanego.

Przedstawia scenę Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny, wpisującą się stylistycznie w całość neogotyckiego wystroju ołtarza.

neogotycka predella z końca XIX wieku

Rozdział V

Organy

W kościele parafialnym w Kraszewicach znajduje się neogotycki prospekt organowy z czwartej ćwierci XIX wieku. Jest to trójwieżyczkowa konstrukcja wykonana z drewna, polichromowanego i złożonego, harmonijnie wpisująca się w architekturę wnętrza świątyni.

Organy zostały zbudowane przez renomowaną firmę braci Rieger z Jägerndorf (obecnie Krnov w Czechach, firma działa dziś pod nazwą Rieger-Kloss Varnsdorf).

Instrument powstał w 1911 roku, za kadencji ks. kanonika Władysława Gumińskiego, i był 1744. egzemplarzem wyprodukowanym przez tę firmę, która rozpoczęła działalność w 1873 roku.

Organy w Kraszewicach to instrument piszczałkowy, pneumatyczny, dwudziestoczworogłosowy, z wolnostojącym kontuarem. Wyposażony jest w dwa miechy – magazynowy i wyrównawczy – oraz współcześnie zasilany elektryczną dmuchawą. Piszczałki wykonane zostały z cynku[1].

[1]<https://www.opiekun.kalisz.pl/zabytkowe-organy/> (dostęp na 26.04.2025)

Rozdział VI

Rzeźby

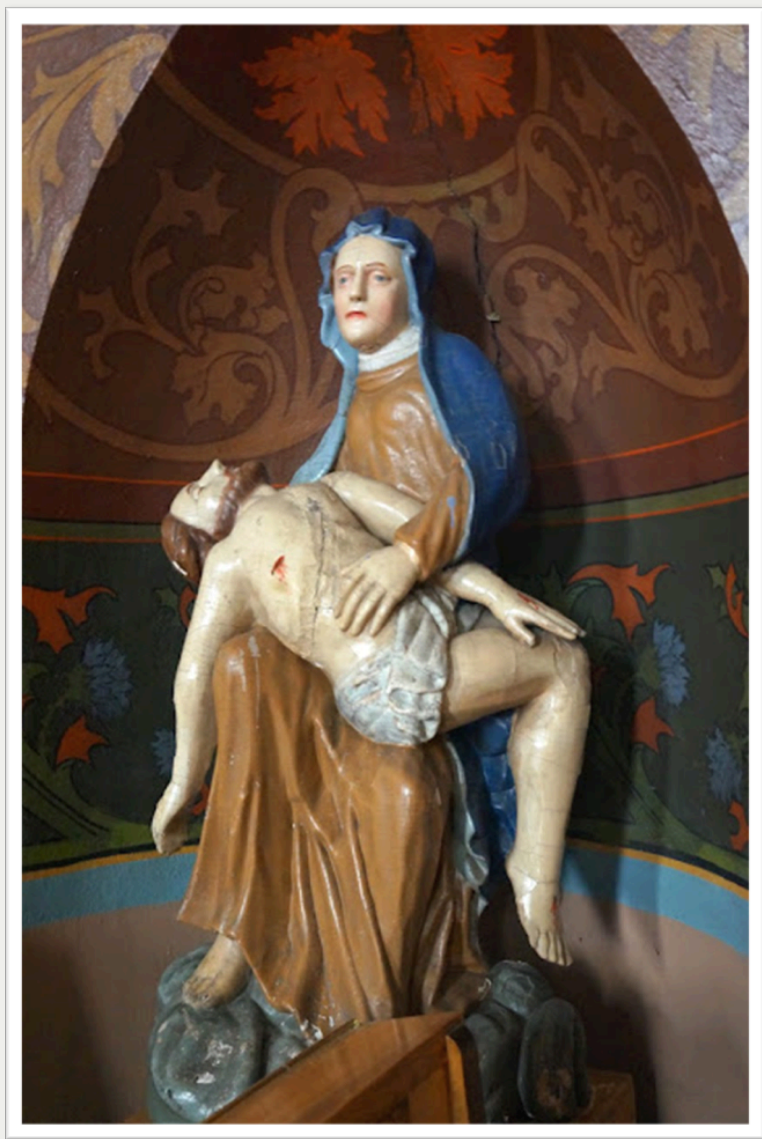
Rzeźba Pietà

W niszy lewej nawy kościoła parafialnego znajduje się barokowa rzeźba Pietà z XVIII wieku. Wykonana z drewna, stanowi jedno z cenniejszych dzieł dawnego wyposażenia świątyni.

Pietà (z wł. *pietà* – „miłosierdzie”) to przedstawienie ikonograficzne ukazujące Matkę Bożą oplakującą martwego Jezusa, spoczywającego na jej kolanach.

Scena ta, popularna w sztuce od późnego średniowiecza, ma głęboki charakter teologiczny – wyraża współuczestnictwo Maryi w dziele Odkupienia i jej duchową jedność z cierpieniem Syna.

Rzeźba Pieta

Rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego

W wyposażeniu kościoła znajduje się barokowa rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego.

Wykonana z drewna, przedstawia triumfującego Zbawiciela z uniesioną ręką w geście błogosławieństwa oraz z chorągwią – symbolem zwycięstwa nad śmiercią i grzechem.

Rzeźba ta, zgodnie z kanonami sztuki barokowej, łączy dynamiczną kompozycję z wyrazistym przekazem teologicznym, ukazując Chrystusa jako zwycięskiego Pana życia, zgodnie z tradycją wielkanocnych przedstawień procesyjnych.

Rzeźba Chrystusa Zmartwychwstałego

Rzeźba św. Wojciecha

W niszach kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej znajdują się barokowe rzeźby, w tym przedstawienie św. Wojciecha.

Rzeźba ta, wykonana z drewna i datowana na koniec XVII wieku, prawdopodobnie pierwotnie stanowiła element ołtarza.

Postać św. Wojciecha – biskupa i męczennika, jednego z głównych patronów Polski – ukazana została zgodnie z tradycją ikonograficzną epoki baroku, z charakterystycznym nimbem świętości i atrybutami nawiązującymi do jego misji chrystianizacyjnej i męczeństwa.

Rzeźba św. Wojciecha

Rzeźba św. Stanisława

W niszach kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej znajduje się także barokowa rzeźba św. Stanisława, biskupa i męczennika, datowana na koniec XVII wieku.

Wykonana z drewna, prawdopodobnie pierwotnie stanowiła element ołtarza, podobnie jak towarzysząca jej rzeźba św. Wojciecha.

Postać św. Stanisława ukazana jest w szatach pontyfikalnych, zgodnie z ikonograficzną tradycją przedstawiającą go jako biskupa krakowskiego, trzymającego pastorał lub palmę męczeństwa.

Rzeźba łączy cechy stylu barokowego – ekspresję gestu, bogatą stylizację szat – z głęboką symboliką duchową, nawiązującą do jego kultu jako patrona Polski i obrońcy ładu moralnego.

Rzeźba św. Stanisława

Rozdział VII

Ambona

Ambona znajdująca się w kościele parafialnym w Kraszewicach pochodzi z końca XIX wieku i utrzymana jest w stylu neogotyckim. Wykonana z drewna, ma formę koszową z baldachimem, zgodnie z typową dla neogotyku strzelistą i dekoracyjną stylistyką.

Jej ścianki zdobią płaskorzeźbione figury czterech Ewangelistów – św. Mateusza, św. Marka, św. Łukasza i św. Jana – ukazanych wraz z ich symbolicznymi atrybutami: aniołem, lwem, wołem i orłem.

Przedstawienia nawiązują do biblijnej wizji z Księgi Ezechiela oraz Apokalipsy św. Jana i podkreślają autorytet głoszonego Słowa Bożego.

Ambona

Ambona

Ambona

Figury Chrystusa i Ewangelistów

W przestrzeni liturgicznej kościoła znajduje się figura Chrystusa, która w sposób szczególny przypomina o Jego centralnej roli w dziele Zbawienia.

Cztery Ewangelie, spisane przez św. Mateusza, św. Marka, św. Łukasza i św. Jana, ukazują Jezusa z różnych perspektyw: jako Człowieka, Boga, Zbawiciela i Mesjasza.

Symbole czterech Ewangelistów – anioł, lew, wół i orzeł – odnoszą się nie tylko do autorów Ewangelii, ale ostatecznie mówią najpełniej o samym Chrystusie.

Figura Chrystusa

Figura św. Łukasza

Św. Łukasz (symbol: wół) był z zawodu lekarzem, a jego pisma wyróżniają się niezwykle dokładnością i drobiazgowością, także w opisach medycznych.

Ewangelia Łukasza kojarzona jest z precyzją i cierpliwą, żmudną pracą – podobną do trudu wołu. Motyw ten łączy się również z ofiarnością, ponieważ wół w tradycji żydowskiej należał do zwierząt ofiarnych.

Ta postawa „ofiарowania” pojawia się w jego dziele od samego początku – już przy narodzinach Jana Chrzciciela i Jezusa, którzy zostali darowani swoim rodzicom, aż po ich męczeńską śmierć, kiedy oddali siebie całemu światu i Kościołowi.

Niektórzy widzą tu też dodatkową symbolikę: Maryję jadącą pokornie na ośle lub wołu, który towarzyszy jej drodze.

To właśnie dzięki Łukaszowi znamy bliżej postać Matki Bożej – zarówno poprzez jego zapisy w Ewangelii, jak i przez ikony, które chętnie malował. Dzięki jego świadectwu Maryja została ukazana wszystkim narodom i czczona jest na całym świecie.

Figura św. Łukasza

Figura św. Mateusza

Św. Mateusz (symbol: skrzydlaty człowiek) przed spotkaniem z Jezusem był celnikiem – człowiekiem pogardzanym i znienawidzonym w społeczeństwie żydowskim.

To jednak właśnie na niego spojrział Chrystus z miłością i powołał go na swojego ucznia. Dzięki temu spotkaniu Mateusz odkrył swoją prawdziwą godność – zarówno jako człowieka, jak i dziecko Boże.

W Jezusie dostrzegał przede wszystkim Człowieka, w którym spełniają się wszystkie proroctwa mesjańskie. Dlatego w swojej Ewangelii z wielką dokładnością opisywał żydowskie zwyczaje i obrzędy, aby ukazać, że w Chrystusie wszystko znajduje swoje wypełnienie.

Ewangelia Mateusza podkreśla znaczenie człowieczeństwa. Rozpoczyna się rodowodem Jezusa i opisem Jego narodzin, aby ukazać, że Syn Boży przyszedł na świat jako bezbronne dziecko – i że w podobnej bezbronności oddał swoje życie na krzyżu.

Figura św. Mateusza

Figura św. Marka

Św. Marek (symbol: lew) swoją Ewangelię rozpoczyna od ukazania spotkania Jana Chrzciciela z Jezusem. Pomija dzieciństwo Chrystusa i przedstawia Go od razu w działaniu – jako potężnego Syna Bożego. Píše językiem prostym i zrozumiałym, dzięki czemu jego przekaz trafia bezpośrednio do czytelnika.

Opis życia Jezusa w jego Ewangelii jest żywy i pełen emocji. Marek daje się poznać jako człowiek zapału, który pragnie ukazać dynamizm misji Chrystusa.

Szczególne miejsce poświęca Janowi Chrzcicielowi – nazywanemu niekiedy lwem, ze względu na surowe życie na pustyni i odważne głoszenie nadejścia Mesjasza.

Sam Jezus jawi się w Ewangelii Marka jako „lew z pokolenia Judy” – choć nie jest tak nazwany wprost, to jego czyny, odwaga i moc świadczą o tym tytule.

Marek spisał swoje dzieło na podstawie nauczania i wspomnień św. Piotra, któremu wiernie towarzyszył w podróżach apostołskich.

Figura św. Marka

Figura św. Jana

Św. Jan (symbol: orzeł) był umiłowanym uczniem Jezusa – tym, który podczas Ostatniej Wieczerzy spoczywał na Jego ramieniu.

Choć jako najmłodszy spośród Apostołów mógł być początkowo traktowany z pewnym dystansem przez starszych uczniów, to właśnie on towarzyszył Jezusowi w najważniejszych chwilach: podczas przemienienia na górze Tabor, a także na Golgocie, gdzie powierzone mu zostało zadanie opieki nad Maryją.

Jan był uważnym słuchaczem i obserwatorem, dlatego jego Ewangelia wyróżnia się bogactwem symboliki oraz głębią teologiczną. W jego oczach Jezus jawi się przede wszystkim jako prawdziwy Bóg. Szczególnie wiele miejsca poświęcił opisowi męki i zmartwychwstania, widząc w nich szczyt objawienia Bożej miłości.

Jego sposób pisania jest pełen wzniosłych obrazów i symboli – niczym lot orła, który unosi się ponad to, co ziemskie, i nie boi się spojrzeć w samo słońce. Dlatego Jan nazywany jest orłem wśród ewangelistów: najbliższym Bogu, a jednocześnie zwiastunem powtórnego przyjścia Chrystusa na końcu czasów.

Figura św. Jana

Rozdział VIII

Chrzcielnica

W kościele parafialnym w Kraszewicach znajduje się neogotycka chrzcielnica z 1866 roku, wykonana z marmuru w formie kielichowej. Zwieńczona jest dekoracyjną, drewnianą pokrywą.

Powstała z fundacji matek z parafii, dzięki staraniom ówczesnego proboszcza, księdza Kobylińskiego.

Chrzcielnica stanowi cenny przykład sakralnego rzemiosła drugiej połowy XIX wieku, a zarazem świadectwo zaangażowania lokalnej wspólnoty w wyposażenie nowo powstającej świątyni.

Pełni do dziś funkcję liturgiczną, będąc miejscem udzielania sakramentu chrztu świętego.

Rozdział IX

Konfesjonały

W kościele znajdują się dwa identyczne konfesjonały neogotyckie, pochodzące z czwartej ćwierci XIX wieku.

Wykonane z drewna, wyróżniają się dekoracyjnym wykończeniem charakterystycznym dla stylu neogotyckiego – strzelistymi formami, maswerkami i detalami snycerskimi.

Pełnią one nie tylko funkcję liturgiczną jako miejsce sprawowania sakramentu pokuty i pojednania, ale są również integralną częścią historycznego wyposażenia wnętrza, spójnie wpisując się w estetykę neogotyckiego wystroju świątyni.

Rozdział X

Obraz - Matka Boska Opiekunka Wszystkich Stanów

W jednej z kaplic kościoła parafialnego znajduje się obraz przedstawiający Matkę Boską Opiekunkę Wszystkich Stanów.

Przedstawienie to ukazuje Maryję jako matkę i orędowniczkę całego ludu Bożego – osób różnych stanów, zawodów i powołań, powierzających jej swoje życie i troski.

Ikonografia obrazu nawiązuje do tradycji maryjnej, w której Matka Boża ukazywana jest jako pośredniczka łask i duchowa opiekunka wszystkich wiernych, bez względu na ich miejsce w społeczeństwie.

Wizerunek ten stanowi nie tylko element dekoracyjny, ale również przedmiot kultu i osobistej modlitwy wiernych.

Rozdział XI

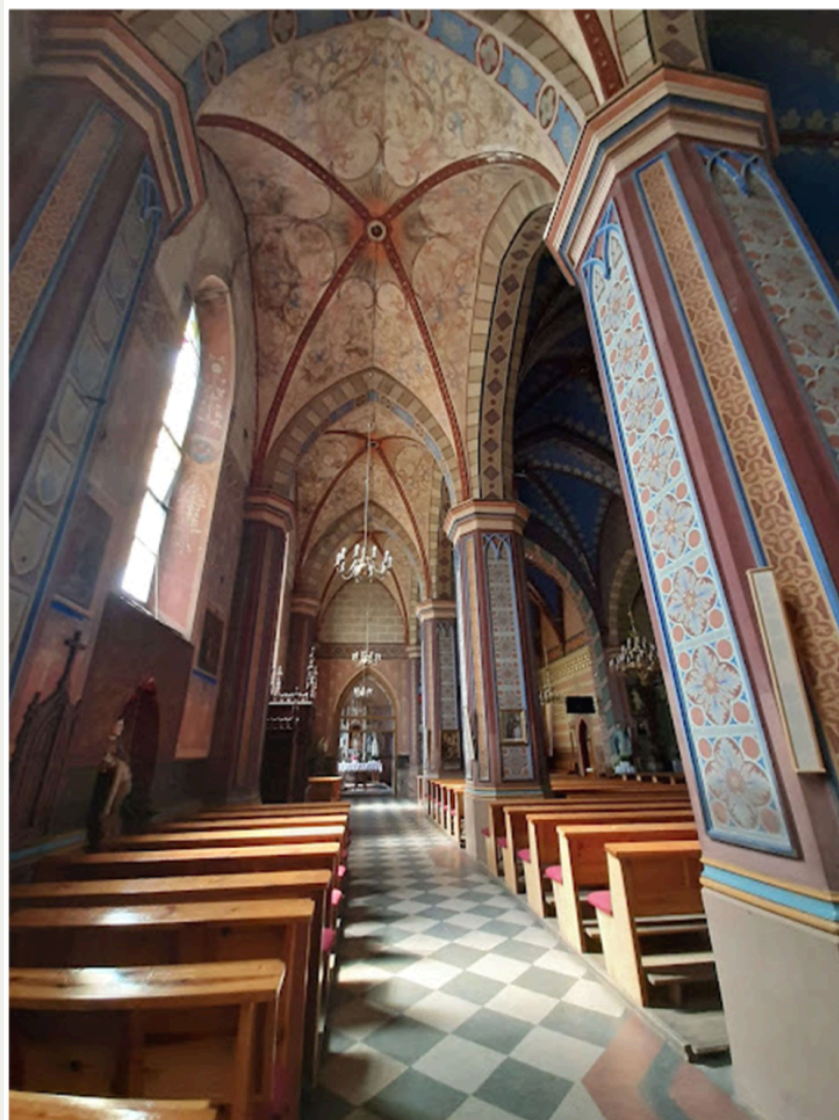
Polichromie

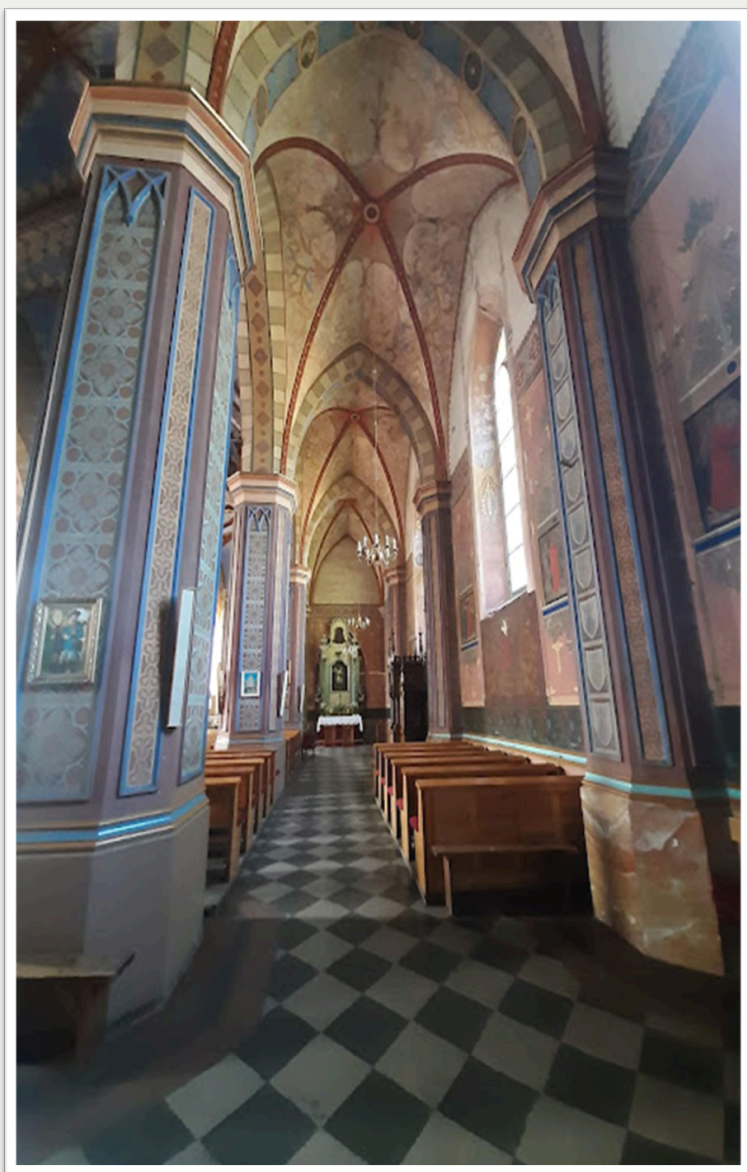
Polichromia to wielobarwna dekoracja malarska stosowana na ścianach, sufitach, sklepieniach, a także na rzeźbach – zarówno we wnętrzach, jak i na zewnątrz obiektów architektonicznych.

Technika ta wykorzystywana była zarówno w budownictwie sakralnym, jak i świeckim. Polichromie nanoszono na różne podłoża: kamień, tynk oraz drewno, nadając wnętrzom bogactwo form i barw oraz podkreślając ich symbolikę i znaczenie.

W kościele parafialnym w Kraszewicach zachowały się neogotyckie, niezwykle bogate polichromie z 1906 roku, wykonane przez Wincentego Strubińskiego.

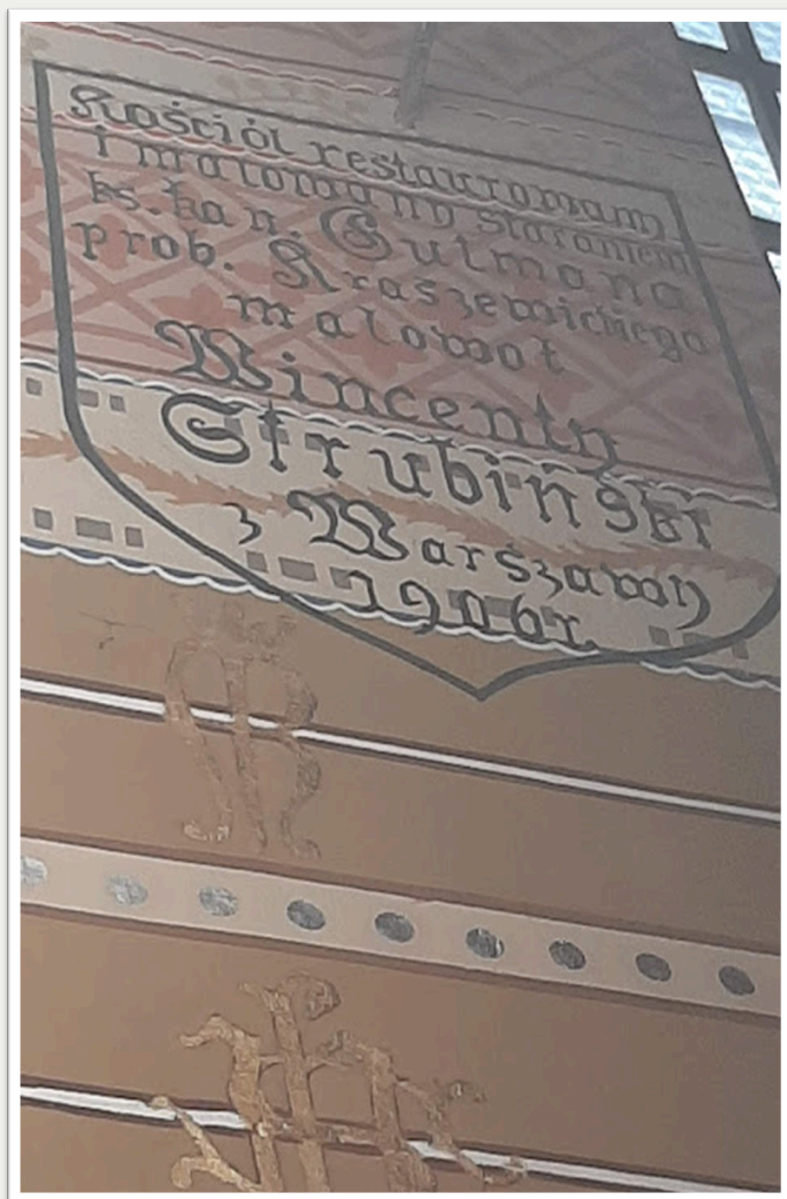
Ozdabiają one zarówno ściany, jak i sklepienia nawy głównej, prezbiterium oraz kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej, stanowiąc integralną część artystycznego i duchowego wystroju świątyni.

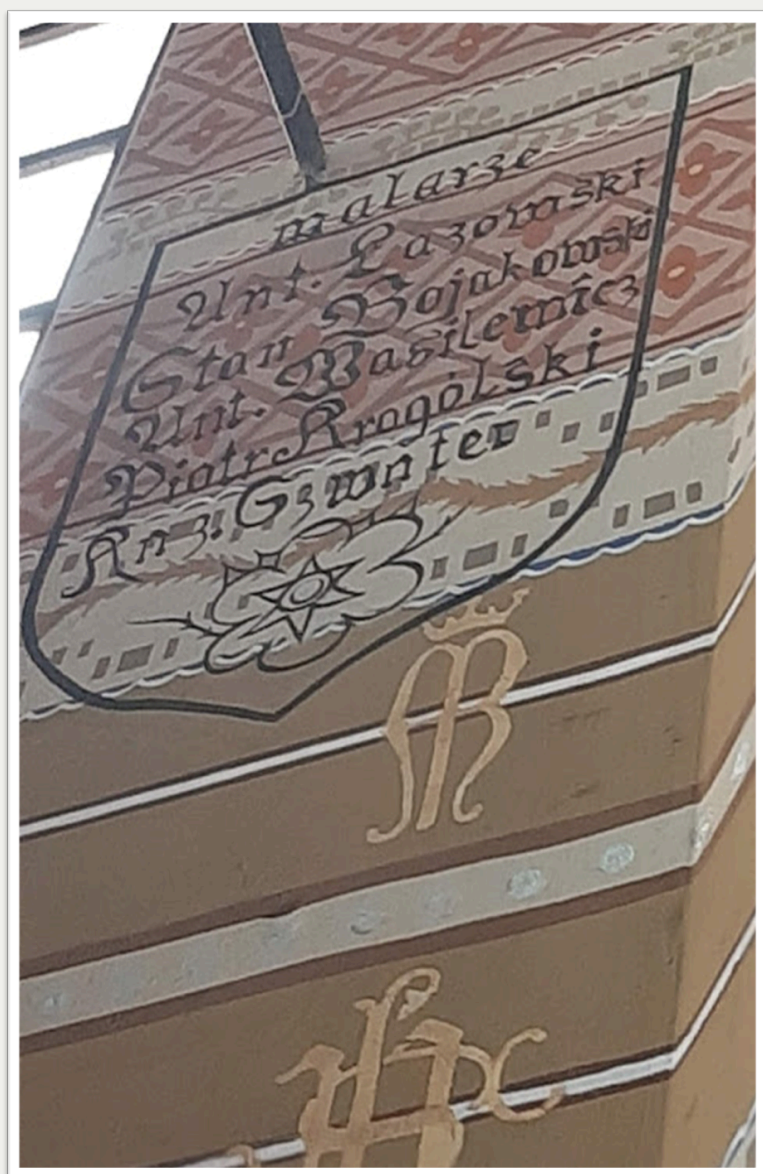

Rozdział XII

Niebieskie sklepienie – symboliczne znaczenie i duchowe przesłanie

Dawniej świątynie określano mianem *Biblia pauperum* – „Biblii ubogich”.

Określenie to wskazuje na jedno z głównych zadań budownictwa sakralnego: przekazywanie prawd wiary oraz treści biblijnych osobom, które nie miały dostępu do edukacji ani do Pisma Świętego.

Przestrzeń kościoła była więc starannie przemyślana – każdy element wnętrza niósł określone przesłanie teologiczne lub symboliczne, a przypadkowe dekoracje po prostu nie istniały.

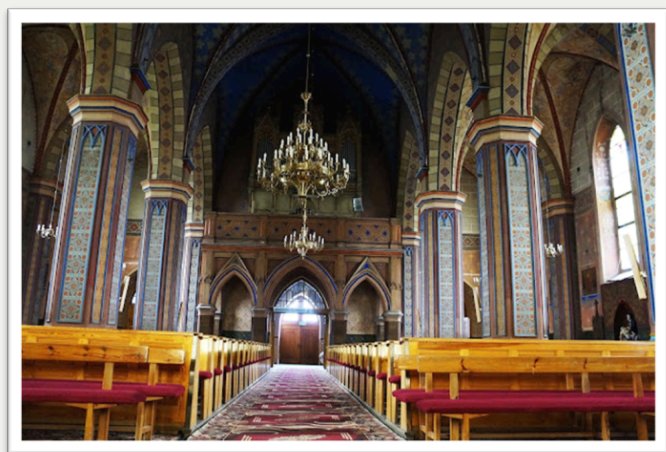
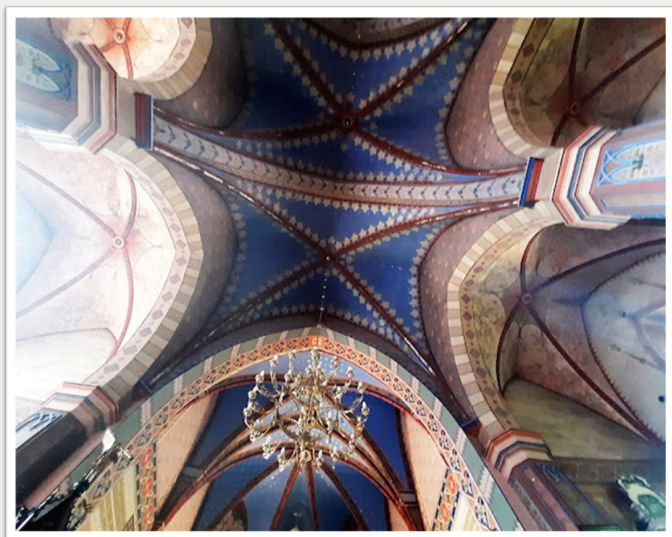
W tym kontekście szczególną uwagę zwraca niebieskie sklepienie kościoła w Kraszewicach – rzadko spotykany kolor w przestrzeniach sakralnych. Jego obecność nie jest przypadkowa, lecz głęboko symboliczna. Aby je dostrzec, trzeba unieść wzrok do góry. To gest znaczący: w natłoku codziennych spraw, trosk i pośpiechu, świątynia wzywa człowieka do zatrzymania się, oderwania od ziemskich spraw i skierowania spojrzenia ku Bogu. Zaprasza do modlitwy, kontemplacji, do oddania Bogu tego wszystkiego, co nas przygniata.

Niebieskie sklepienie stwarza wrażenie, że niebo znajduje się tuż nad nami. I rzeczywiście – w Kościele niebo „pochyła się” ku człowiekowi, szczególnie w Eucharystii. To tutaj niewidzialny Bóg staje się realnie obecny pod postacią chleba. Kościół to miejsce, w którym naprawdę dochodzi do spotkania człowieka z Bogiem.

„Niebo” nad nami przypomina także o obecności tych, którzy Boga uwielbiają nieustannie – aniołów i świętych. Ich obecność w czasie liturgii wyraża modlitwa wypowiedzana tuż przed hymnem „Święty, Święty, Święty”: „Również chóry aniołów i zastępy świętych śpiewają hymn ku Twojej chwale, nieustannie wołając...”. To przypomnienie o świętych obcowaniu i wspólnocie Kościoła – ziemskiego i niebieskiego.

Msza Święta jest więc nie tylko pamiątką, ale także przedśmionkiem Nieba – przygotowaniem i zapowiedzią ostatecznego spotkania z Bogiem. Symbol niebieskiego sklepienia subtelnie, lecz wymownie, przypomina o tej nadziei.

Rozdział XIII

Ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy – znaczenie spadającego sandała

W kościele parafialnym w Kraszewicach znajduje się ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy, umieszczona na filarze najbliższym kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej. Niestety, oprawiona jest w grubą ramę, która niemal całkowicie zasłania jeden z istotnych szczegółów – spadający z nogi Jezusa sandał.

Ten drobny, a zarazem znaczący element ikonografii niesie ze sobą głęboką symbolikę. Po pierwsze, spadający sandał wskazuje na wyjątkową godność Maryi. W Ewangelii św. Jan Chrzciciel mówi o sobie, że nie jest godzien rozwiązać rzemienia u sandałów Jezusa. Tymczasem Maryja – „błogosławiona między niewiastami” – nosi tę godność, która pozwala jej być tak blisko Zbawiciela.

Drugie znaczenie nawiązuje do emocji samego Jezusa. W ikonie Jego wzrok skierowany jest na krzyż niesiony przez Archaniola Gabriela – zapowiedź przyszłej Męki. Spadający sandał symbolizuje niepokój, lęk, który w pełni objawi się podczas modlitwy w Ogrójcu. Mimo tego wewnętrznego drżenia Jezus mocno wtula się w ramiona Maryi i chwyta Ją za rękę. Ten gest to nie tylko wyraz dziecięcego zaufania, ale także przekaz dla każdego z nas – abyśmy w chwilach trwogi, cierpienia i doświadczenia krzyża, szukali oparcia właśnie w Maryi.

Matka Boża Nieustającej Pomocy prowadzi nas bowiem zawsze do Jezusa – Tego, który przezwyciężył śmierć, lęk i trwogę. Jej opieka i obecność są dla wiernych znakiem nadziei i duchowego schronienia.

Rozdział XIV

Figury św. Piotra i Pawła – różni, ale zjednoczeni w wierze

Po lewej stronie ołtarza głównego znajduje się figura św. Piotra. Można go rozpoznać po wielkim kluczu, który trzyma w ręce. Symbol ten nawiązuje do słów, które Szymon Piotr usłyszał od Jezusa: „Tobie dam klucze królestwa niebieskiego; cokolwiek zwiążesz na ziemi, będzie związane w niebie, a co rozwiążesz na ziemi, będzie rozwiązane w niebie” (Mt 16,19). Klucz to zatem znak władzy w Kościele, którą Piotr otrzymał od Chrystusa i przekazał swoim następcom – dziś tę posługę pełni papież Franciszek.

Po prawej stronie znajduje się figura św. Pawła. Choć trzyma w ręku miecz, nie był żołnierzem. Zarówno ten miecz, jak i trzymana przez niego księga symbolizują Słowo Boże: „Żywe jest bowiem Słowo Boże, skuteczne i ostrzejsze niż wszelki miecz obosieczny” (Hbr 4,12). Paweł, nazywany Apostołem Narodów, dzięki swojej działalności misyjnej przyczynił się do nawrócenia wielu ludzi i rozpowszechnienia Ewangelii. To jemu zawdzięczamy liczne listy apostołskie, które weszły do kanonu Nowego Testamentu jako natchnione teksty. Zarówno księga, jak i miecz w rękach św. Pawła przypominają, że głoszone przez niego słowo miało moc przemieniania serc i całych narodów.

Paweł i Piotr nie byli jednak bliskimi współpracownikami – ich relacje bywały napięte, a w Piśmie Świętym czytamy nawet o nieporozumieniach między nimi.

Nie prowadzili wspólnych misji, nie byli sobie szczególnie bliscy. Mimo to Kościół niemal zawsze wspomina ich razem. Połączyły ich męczeńska śmierć w Rzymie oraz wielkie zaangażowanie w głoszenie Ewangelii.

To piękny symbol jedności w różnorodności. Kiedy patrzymy na ich figury w naszym kościele, warto sobie przypomnieć, że także my – choć się różnimy, mamy inne poglądy, doświadczenia i temperamenty – jesteśmy wezwani do tworzenia wspólnoty.

Kościół to miejsce przebaczenia i pojednania. Nie wszyscy musimy się lubić, nie musimy myśleć tak samo, ale to, co ma nas łączyć, to miłość do Jezusa i wspólna praca na rzecz budowania Jego Królestwa.

Rozdział XV

Ambra – ślad dawnej liturgii chrzcielnej

Obok rzeźby Piety można dostrzec niewielką wnękę – to dawna ambra, czyli specjalna szafka służąca do przechowywania świętych olejów.

Jej lokalizacja nie jest przypadkowa. Prawdopodobnie właśnie w tym miejscu pierwotnie znajdowała się chrzcielnica, co tłumaczy zagłębienie w ścianie. Obok niej ulokowano ambre, aby mieć łatwy dostęp do oleju Krzyżma – oleju używanego podczas sakramentu chrztu do namaszczenia głowy dziecka.

Zmieniły się jednak zarówno zwyczaje liturgiczne, jak i praktyczne potrzeby. Kiedyś chrzty odbywały się osobno, bez Mszy Świętej, stąd chrzcielnica i ambra były oddalone od prezbiterium.

Dziś najczęściej sakrament chrztu sprawowany jest w czasie Eucharystii, dlatego chrzcielnicę przeniesiono bliżej ołtarza, a święte oleje przechowywane są bezpiecznie w zakrystii.

Choć ambra nie pełni już swojej pierwotnej funkcji, pozostaje świadectwem dawnych zwyczajów liturgicznych i dodaje wnętrzu kościoła historycznego uroku oraz sakralnego piękna.

Rozdział XVI

Witraż z wizerunkiem św. Katarzyny (kiedyś patronki parafii)

Trudne do rozczytania imię, które zapisano pod witrażem, to "S. Catharina", czyli św. Katarzyna.

Chodzi o Katarzynę Aleksandryjską żyjącą na przełomie III/IV wieku.

Na jej głowie widać koronę, ponieważ pochodziła z królewskiego rodu. W ręce trzyma palmę jako znak męczeństwa (przed śmiercią była okrutnie torturowana).

Budowniczo wie kościoła postanowili w centralnym miejscu umieścić jej wizerunek. Chcieli zapewne połączyć stare wezwanie (św. Katarzyna była patronką poprzedniego kościoła) z nowym - św. Piotra i Pawła.

Rozdział XVII

Stacje Drogi Krzyżowej

Droga Krzyżowa, nabożeństwo upamiętniające mękę i śmierć Jezusa Chrystusa, składa się z 14 stacji. Stacje te przedstawiają kolejne etapy drogi Jezusa na Golgotę, od skazania na śmierć, aż do złożenia do grobu

Pan Jezus skazany na śmierć

Pan Jezus bierze krzyż na swoje ramiona

Jezus Chrystus upada pod krzyżem po raz pierwszy

Jezus Chrystus spotyka swoją Matkę

Szymon Cyrenejczyk pomaga nieść krzyż Chrystusowi

Weronika ociera twarz Jezusowi Chrystusowi

Jezus Chrystus upada pod krzyżem po raz drugi

Jezus Chrystus pociesza niewiasty jerozolimskie

Jezus Chrystus upada pod krzyżem po raz trzeci

Jezus Chrystus z szat odarty

Jezus Chrystus przybity do krzyża

Jezus Chrystus umiera na krzyżu

Jezus Chrystus zdjęty z krzyża

Ciało Jezusa Chrystusa złożone do grobu

Rozdział XVIII

Figura Matki Boskiej

znajdująca się z prawej strony obok prezbiterium

Zamiast podsumowania

Kościół parafialny pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Kraszewicach to nie tylko miejsce modlitwy i spotkania z Bogiem, ale także skarbnica historii, sztuki i duchowego dziedzictwa lokalnej wspólnoty.

Przewodnik ten prowadzi nas przez najważniejsze zabytki i symbole znajdujące się we wnętrzu świątyni – od barokowych rzeźb i neogotyckich ołtarzy, przez bogate polichromie, aż po detale liturgiczne i figury świętych, które ukazują głębię wiary oraz artystycznego kunsztu minionych epok.

Każdy element wyposażenia kościoła – ambona, chrzcielnica, konfesjonały, figury patronów, obrazy maryjne i symbolika Ewangelistów – ma swoje znaczenie teologiczne, historyczne i estetyczne. Wspólnie tworzą one spójną narrację, która nie tylko ilustruje Ewangelię i dzieje Kościoła, ale również uczy nas wrażliwości na piękno oraz głębszego przeżywania liturgii.

Zgłębiając treści przewodnika, dostrzegamy, że każdy detal w tej świątyni został przemyślany i osadzony w kontekście duchowym. Kościół w Kraszewicach – jak dawniej mówiono, „Biblia ubogich” – nadal pełni rolę nauczyciela, przewodnika i miejsca spotkania z tajemnicą Boga, który przez wieki przemawia do człowieka przez sztukę, symbol i modlitwę.

Niech lektura tego przewodnika stanie się inspiracją do odkrywania duchowego piękna tej świątyni – nie tylko oczami, ale i sercem.

Moje publikacje dotyczące historii regionu

Jerzy Krzywaźnia (2024) - fot. Grzegorz Kosmala

Jestem emerytowanym nauczycielem historii i autorem szeregu publikacji z zakresu historii regionalnej.

Zachęcam do zapoznania się z nimi:

- 100 lat w służbie społeczeństwu: Szkoła Podstawowa im. Kardynała Karola Wojtyły w Kuźnicy Grabowskiej (aut. Jerzy Krzywaźnia, Barbara Cichosz). – Kuźnica Grabowska; Gołuchów: PHU Agat, 2010. – 104 s. ISBN 978-83-930746-0-0 (monografia)
- Na powstańczym szlaku 1863 w Kuźnicy Grabowskiej, Kuźnica Grabowska; Gołuchów: PHU Agat, 2013. – 44 s. ISBN 978-83-930746-1-7
- Z dziejów kościoła w Rojowie, Szkoła Podstawowa w Rojowie [aut. Jerzy Krzywaźnia, Hanna Kempa], Rojów 2013
- Zbrodnia Katyńska wpisana w historię Kuźnicy Grabowskiej, Kuźnica Grabowska 2015
- Delegat na Polski Sejm Dzielnicowy ksiądz prałat Ksawery Szukalski (1878-1956), Przegląd Wielkopolski 2008, nr 3, s. 56–58
- Setna rocznica Elementarza Falskiego – związek autora z Wielkopolską, Przegląd Wielkopolski nr 89 (3/2010)
- „Pamięć nie dała się zgładzić” – w hołdzie nauczycielom ziemi ostrzeszowskiej poległym w Katyniu (w) Ostrzeszowska Kronika Regionalna 2004/2005, R. 4/5, s. 64–67
- Powstańcza bitwa pod Kuźnicą Grabowską (w) Ostrzeszowska Kronika Regionalna 2004/2005, R. 4/5, s. 84–87

- Śladami historycznych inskrypcji kraszewickiego cmentarza i kościoła (w) Ostrzeszowska Kronika Regionalna, R.6/2013, s. 44–49
- Dzieje fryszerki w Czajkowie (w) Ostrzeszowska Kronika Regionalna, R.7/2014, s. 50–55
- Wojenne losy rodziny Janasów (w) Ostrzeszowska Kultura nr 24 3/2022, s. 8–13
- Uzdrawienie za wstawiennictwem św. Józefa w rojowskim dworze (1763) (w) Ostrzeszowska Kultura nr 25 4/2022, s. 13
- Franciszek Frezer (1798-1845) (w) Ostrzeszowska Kultura nr 25 4/2022, s. 14–15
- Jakub Krzywaźnia (ok. 1784-1831) i Kuźnica Grabowska w jego czasach (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 27 2/2023, s. 14–16
- Pocztówka z Rojowa (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 28 3/2023, s. 2
- Żydowski Obóz Pracy (Getto Żydowskie) w Kraszewicach (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 28 3/2023, s. 8–10
- Obchody 150. rocznicy bitwy pod Kuźnicą Grabowską (1863-2013) - materiały źródłowe, Rojów 2023
- Kronika życia Józefa Blewąski - górnika i żołnierza WP we Francji (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 30 1/2024, s.1-4
- W Dachau był numerem: 28313. Wspomnienie Sługi Bożego ks. Franciszka Strugały (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 31 2/2024, s. 2-3
- Tajemnica Enigmy - związki słynnego kryptologa z Kraszewicami (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 31 2/2024, s. 4-6

- Historyczny portret Ostrzeszowa u progu I wojny światowej (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 32 3/2024, s.2-5
- Szkoła w Kuźnicy Grabowskiej (1953-1960) - zapiski z przeszłości (w) Ostrzeszowska Kultura, nr 32 3/2024, s.12-15
- Upamiętnienie bohaterów bitwy o Monte Cassino z Kuźnicy Grabowskiej, Rojów 2024, s. 46
- Pamiątka z tajnego nauczania - Władysław Jura (1892-1964), Rojów 2024, s. 20
- W hołdzie żołnierzom wojny obronnej 1939 z Kuźnicy Grabowskiej, Rojów 2024, s. 54
- Ścieżki życia Antoniego Janasa (1903-1984) "Z Czajkowa do Hitchin", Rojów 2025, s. 34
- Wspomnienia Leona Nalepy (1896-1975), Rojów 2025, s. 40
- Przygoda malarza Kazimierza Lasockiego na wyspie przemytników na Prośnie (w) Ostrzeszowska Kultura nr 34 1/2025, s. 8-9
- Kuźnica Grabowska w hołdzie powstańcom styczniowym (w) Ostrzeszowska Kultura nr 34 1/2025, s. 9-11
- Sługa Boży ks. Franciszek Strugała (1904 - 1942) - Świadek Wiary w Pamięci Pokoleń, Rojów 2025, s.29
- Ofiary Obozów Zagłady z Kuźnicy Grabowskiej - Fakty i Pamięć, Rojów 2025, s.39

Z większością publikacji można zapoznać się na moim blogu, który prowadzę od 2011 r
<https://szkicehistoryczne.blogspot.com> a także na platformach: [Wielkopolskiej Biblioteki Cyfrowej](#) i [Regionalii Ziemi Łódzkiej](#) oraz na moim profilu - [Academia.edu](#)

Kontakt: jerzykrzywaznia@gmail.com

Spis treści

Wstęp	3
1. Historia trzech kościołów w Kraszewicach	6
2. Ołtarz Główny	9
3. Ołtarz boczny I	11
4. Ołtarz boczny II	16
5. Organy	22
6. Rzeźby	24
7. Ambona	32
8. Chrzcielnica	46
9. Konfesjonały	46
10. Obraz-Matka Boska Opiekunka Wszystkich Stanów	50
11. Polichromie	52
12. Niebieskie sklepienie	59
13. Ikona Matki Bożej Nieustającej Pomocy	66
14. Figury św. Piotra i Pawła	68
15. Ambra – ślad dawnej liturgii chrzcielnej	71
16. Witraż z wizerunkiem św. Katarzyny	73
17. Stacje Drogi Krzyżowej	75
18. Figura Matki Boskiej	83
19. Zamiast podsumowania	85
20. Moje publikacje dotyczące historii regionu	86

